

Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás

Vyšlo: 15. 3. 2018

Číslo: Ročník 28 (2018), Číslo 1

Sekce: Z dějin knihovnictví v našem kraji

Název článku: Vývoj systému regionálních funkcí na Rychnovsku

Autor: Mirka Cvejnová a Naďa Kaločová

Zdroj: <https://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20180131>

Vývoj systému regionálních funkcí na Rychnovsku

Mirka Cvejnová a Naďa Kaločová

Knihovny, kdysi snad pouhé půjčovny knih, mají v okrese Rychnov nad Kněžnou tak jako v celé České republice dlouholetou tradici, sahající do předminulého století.

V poválečném období byl v roce 1959 schválen zákon o jednotné soustavě knihoven. Okresní knihovna v Rychnově nad Kněžnou se stala metodickým střediskem pro všechny knihovny v tomto okrese. V dalších letech se prováděly povinné prověrky knižního fondu ve všech typech knihoven, vyřazovala se tzv. prohibita, která se v zapečetěných balících odvážela. Pro dobrovolné knihovníky se pořádala školení o správné knihovnické technice, doplňování knižních fondů a práci s naučnou literaturou. Povinné nástěnky oslavující tu správnou ideologii byly nezbytnou podmínkou fungování knihoven na všech úrovních. Ne nadarmo byl nadřízeným orgánem kulturní odbor okresního národního výboru (ONV). Všechny MLK (místní lidové knihovny) měly uzavřené smlouvy o napojení na příslušnou střediskovou knihovnu.

Centralizace celookresního systému knihovnických služeb byla schválena radou ONV v Rychnově nad Kněžnou v roce 1987 na základě usnesení vlády ČSR z roku 1986 a souboru opatření Rady Východočeského krajského národního výboru a v podstatě plynule navazovala na předchozí budování střediskového systému. Byl učiněn další krok k rozvoji socialistického knihovnictví. Administrativní a technické úkoly byly nadále zabezpečovány profesionálními pracovníky ve střediskových knihovnách. Dosavadní střediskové knihovny a napojené MLK obvodu se stávají od 1. 1. 1988 organizačními útvary okresní knihovny. V okrese k 31. 12. 1988 pracovalo 119 knihoven, z toho 111 místních lidových knihoven s dobrovolnými knihovníky.

Rozpad tohoto systému nastal částečně po roce 1989. Proto bylo vydáno přednostou Okresního úřadu v Rychnově nad Kněžnou „Rozhodnutí o delimitaci knihoven“ z roku 1991. Stanovilo obvody střediskových knihoven takto: Dobruška – 17 knihoven, Kostelec nad Orlicí – 13, Opočno – 16, Týniště nad Orlicí – 12, Vamberk – 9, Rychnov nad Kněžnou – 42 knihoven a mimo systém střediskových knihoven ještě MLK Doudleby nad Orlicí a MLK Potštejn. Střediskové knihovny nakupovaly a spravovaly knižní fondy, metodicky řídily a poskytovaly odbornou pomoc. Tento systém vzhledem k vývoji v českých obcích po roce 1989 upadal a některé knihovny postupně zanikaly.

K 1. 1. 1996 došlo i k zániku Okresní knihovny v Rychnově nad Kněžnou a současně vznikla Městská knihovna, která byla organizační složkou města Rychnov nad Kněžnou a plnila pouze úkoly v rámci města. Teprve až od roku 2002 (v souvislosti s knihovním zákonem) dochází k postupnému obnovování knihovnických činností na okresní úrovni a Městská knihovna Rychnov nad Kněžnou se stává knihovnou pověřenou výkonem regionálních funkcí. V rámci zajišťování výkonu regionálních funkcí je pověřenou knihovnou pro část okresu Rychnov nad Kněžnou, a to oblast Rychnov nad Kněžnou a oblast Dobruška. Situace vznikla z důvodu obtížnější dopravní obslužnosti okresu (horské oblasti Orlických hor) a také proto, že byla přerušena kontinuita knihovnických vazeb v okrese. Od července 2005 je Městská knihovna součástí společnosti Kultura Rychnov nad Kněžnou, s. r. o., jejímž stoprocentním vlastníkem je město Rychnov nad Kněžnou.

V rámci výkonu regionálních funkcí funguje v Městské knihovně metodické oddělení, které zastřešuje regionální činnost. Na základě smlouvy uzavřené se Studijní a vědeckou knihovnou v Hradci Králové zajišťuje knihovna regionální funkce v oblasti poradenské a konzultační činnosti, vzdělávání pracovníků knihoven, zajišťuje tvorbu, distribuci a cirkulaci výměnných fondů, pomáhá při revizích a aktualizacích výměnných fondů, poskytuje pomoc při zpracování statistik. Dále napomáhá knihovnám a jejich zřizovatelům k potřebnému vybavení knihoven počítači a poskytování veřejně přístupného internetu. Výkon regionálních funkcí na části území bývalého okresu Rychnov nad Kněžnou je zajištěn na pracovištích v Rychnově nad Kněžnou a v Dobrušce se střediskovými knihovnami v Opočně a ve Vamberku. Odloučené pracoviště v Dobrušce bylo zřízeno k 1. 7. 2005. V té době se o 1 celý úvazek navýšil výkon regionálních funkcí; hlavním důvodem byla snaha o kvalitnější zajištění těchto služeb v obvodu Dobruška.

V současné době tvoří oblast Rychnov nad Kněžnou, Dobruška 50 základních knihoven a 4 profesionální knihovny

okresu. Středisko Dobruška spravuje celkem 19 obecních knihoven, Opočno má ve svém obvodu 7 obecních knihoven a Vamberk má 5 obecních knihoven. Pověřená knihovna Rychnov n. Kn. obsluhuje obvod s 19 obecními knihovnami. Součástí Městské knihovny v Rychnově n. Kn. jsou dvě pobočky – Lipovka a Roveň. Všechny knihovny jsou evidovány v registru knihoven na Ministerstvu kultury ČR. Městská knihovna Rychnov n. Kn. objednává u střediskových knihoven (Vamberk a Opočno) konkrétní vybrané regionální služby uvedené v objednávce. Městský úřad jako provozovatel městské knihovny vystaví faktury na základě čtvrtletních podkladů pro fakturaci o provedených službách, kterou zpracoval vedoucí městské knihovny. Po dohodě mezi pověřenou knihovnou v Rychnově n. Kn. a Městskou knihovnou v Dobrušce jedna pracovnice zajišťuje výkon regionálních funkcí na detašovaném pracovišti v Dobrušce a dle potřeby dojíždí i do Městské knihovny v Rychnově nad Kněžnou. Dohoda mezi oběma knihovnami má formu objednávky, jejímž podkladem je pracovní smlouva, platový výměr a náplň práce. Střediska vykonávají svou činnost na základě objednávky. Prostředky na nákup knih a ostatní služby jsou získávány převážně z krajské dotace a částečně od zřizovatelů knihoven, tzn. obcí. Se všemi knihovnami máme uzavřenou smlouvu o poskytování regionálních knihovnických služeb a veřejnoprávní smlouvu o poskytnutí dotace na nákup knih (dokumentů) do výměnných fondů v rámci regionálních knihovnických služeb.

Knihovny v obcích obsluhované neprofesionálními knihovníky dnes sice nemusejí mít nástěnku poplatnou době, jsou na ně však kladeny vysoké nároky. Moderní knihovna se nemůže věnovat jen půjčování knih, ale hraje v mnoha obcích roli komunitního a společenského centra. Knihovníci se naučili pracovat s počítačem a poskytují internet, používají automatizovaný knihovnický systém, pořádají besedy pro děti i dospělé a suplují spoustu dalších činností. Tři knihovny mají samostatný automatizovaný knihovní systém Clavius, dalších 6 je napojeno na regionální knihovní systém REKS (regionální knihovní systém Clavius). Tyto knihovny mají své vlastní webové stránky, na kterých je umístěn jejich online katalog. Knihovny pracují v jedné společné databázi, a proto na ně není kladen nárok na znalost platných katalogizačních pravidel. Všechny tituly jsou zpracovávány v pověřené knihovně. Do budoucna plánujeme zakoupení knihovního systému Tritius, který nám všem poskytne větší komfort nejen při práci.

Náš střediskový systém považujeme za léty prověřený, vyhovující, efektivní a přehledný, vybudovaný na dobrých mezilidských vztazích.

Kontakty na autorky: vsknihovna@mestodobruska.cz, nada.kalocova@kulturark.cz